

A pártállamból a pluralista demokráciába való átmenet során országszerte, így megyénkben is új arcok jelentek meg a politizáló közéletben. Életrajzok című összeállításunkban igyekeztünk közülük minél többet bemutatni.

Alábbi elemzésünkben elsősorban azt vizsgáltuk, hogy a politikusok a társadalom mely rétegeiből származnak, melyik csoportjához tartoznak, valamint családjukból milyen tapasztalatokat, sérelmeket, mintákat és értékeket hoztak. Más szóval politikai szocializációjuk során mi befolyásolhatta politikai attitűdjüket, mi alakította politikai magatartásukat és cselekvésüket.

Az első csoportba azok a személyiségek tartoznak, akik a rendszerváltás elején tűntek fel mint új politikusok. Ezen belül a legnagyobb létszámú csoport a kezdeti ellenzékieké, akikből később vagy kormánypárti vagy ellenzéki politikus lett. Ebbe a csoportba tartozik még – némi megszorítással – az MSZMP felbomlása után létrejött MSZP egy és az újjászerveződött MSZMP két politikusa, összesen 21 személy. Valamennyien egy-egy párt alapítói, vezető politikusai: Bán László (FSZDP), dr. Chikán Zoltán, Keresztes György (KDNP); dr. Farkas Gabriella, Mandák Attila (MDF); Fazekas Gyula (NKG), Jánosi Péter (RNP), dr. Kamrás István (MNP-NPP), Kárpáti Gyula, dr. Korompai János (MSZDP); dr. Nyilas János (SZAP), Pető Imre, Román István, dr. Somodi Miklós (FKGP), Rózsa György (MRP), Somlai György, Weil Zoltán Iván (SZDSZ); Szajlai Csaba (FIDESZ), Kalmár Péter (MSZP), Tajcs Ferenc, dr. Vasas Joachim (MSZMP).

Ezen belül egy kisebb csoportot alkotnak a különböző politikai pártok és szervezetek képviselőjelöltjei, vezető személyiségei, mindössze 4 fő: Farkas Zsuzsanna (ESZU), Gyetvai József (VP), Kádár Zsolt (HVK), dr. Nagy Imre (HEMISZ).

A másik csoportot az 1990-es országgyűlési választásokon győztes képviselők alkotják, összesen 9 fő: dr. Baranyai Miklós, Elek István, Kelemen József, Pokorny Endre, Pongrácz József,

Szarvas Béla (MDF); Horváth László (a lemondott dr. Novák Rudolf helyett 1990 őszétől) SZDSZ, Komenczi Bertalan (SZDSZ-FIDESZ), dr. Lukács Tamás (KDNP).

A jelenlegi képviselők valamennyien szerepelnek az életrajzi fejezetben. Néhány szervezet politikusa – különféle okok miatt – kimaradt az összeállításunkból. Nem készült életrajz a pártok közül a Voks Humana Mozgalom–Bioszféra Párt, a Demokrata Nyugdíjasok Pártja, a Magyar Cigányok Igazság Pártja, a Magyarországi Cigányok Szociáldemokrata Pártja és a Magyarországi Zöld Párt vezetőiről. Ugyancsak hiányzik a szervezetek közül, többek között, a Magyar Politikai Foglyok Szövetsége, az MSZMP Reformkörök, a Münnich Ferenc Társaság–Május Elseje Társaság vezető személyiségeinek a bemutatása is. Ily módon az összeállításunkban található 34 személy 19 pártot és szervezetet képvisel.

Itt jegyezzük meg, hogy valamennyi adat személyes közlésen alapul. A politikusokat és képviselőket felkerestük és egy kérdőív kitöltése kapcsán interjút készítettünk velük. Ahol erre nem volt módunk, az adatok forrása a sajtó volt. Az adatok hitelességét és a közléshez való hozzájárulásukat a megkérdezett személyek aláírásukkal igazolták.

A politikusok átlag életkora 48 év, többségük (64%) ötven évnél fiatalabb. Ezen belül 9 fő 41–50 év közötti, akiknek közvetlen élményük a koalíciós időkről nincs, 1956-ot is csak mint kamaszok élhették át. Öten (20%) 31–40 év közöttiek, ketten 30 évnél fiatalabbak. Számukra 1956 is csak legfeljebb gyermekkori élmény lehet, a fiatalabbak esetében még az sem. Nekik a Kádár-rendszer jelentette a meghatározó politikai élményt, azon belül is a 70-es, 80-as évtizedek. Ifjúként 1957-től Jánosi Péter tagja volt a „Márciusban Újra Kezdjük Baráti Kör” nevű társaságnak. Ketten, Jánosi Péter és Rózsa György – a korosztályukra jellemző módon – a KISZ-szervezettel is konfliktusba keveredtek.

Az ötven év feletti politikusok száma 9 fő (36%), többségük 61–70 éves. Ők a két világháború közötti időszakban töltötték gyermekkorukat, s felnőttként éltek meg a koalíciós éveket és az 1956-os forradalmat. Néhányan már abban az időben is aktívan politizáltak, illetve politikai vezetőknek számítottak. Közéjük tartozik Kárpáti Gyula, aki 1956-ban az egri munkástanács elnöke és az októberben újjászervezett SZDP szervezőtitkára volt. Emiatt ellenforradalmárnak bélyegezték, többször biztonsági őrizetbe vették, letartóztatták. A régi szociáldemokrata dr. Korompai Jánost, aki 1948–49-ben Eger polgármestere, valamint az SZDP egri, majd Heves megyei elnöke volt, 1957-ben a rendszer elleni szervezkedés vádjával elítélték és 5 évet töltött börtönben. A kisgazdapárti Román István, aki 1945 őszén került a párt Heves megyei szervezetébe, 1950-ben megjárta az ÁVH vizsgálati fogságát. 1956-ban a kerecsendi munkástanács elnöke volt, valamint megkísérelte a megyei Kisgazdapártot újjászervezni. 1957-ben őt is „begyűjtötték”, majd rendőri felügyelet alá helyezték. Az akkor átélt történelmi események természetesen szélesebb körök politikai pályafutását befolyásolták. Nem véletlen, hogy ebből a korosztályból került ki a történelmi pártok vezetőinek jelentős része.

A családi származást tekintve kilencen diplomás értelmiségi családban születtek (dr. Chikán Zoltán, dr. Farkas Gabriella, Farkas Zsuzsanna, Fazekas Gyula, Jánosi Péter, Kádár Zsolt, Kalmár Péter, Mandák Attila, dr. Nagy Imre), szellemi foglalkozású, alkalmazotti, tisztségviselői családból ketten (dr. Kamrás István, Keresztes György), iparos-kereskedő családból négyen (Gyetvai József, Kárpáti Gyula, Pető Imre, Weil Zoltán) származnak. Paraszt családból származik hét fő (Bán László, dr. Korompai János, dr. Nyilas János, Román István, dr. Somodi Miklós, Tajcs Ferenc, dr. Vasas Joachim) és csak egy fő, Rózsa György munkás származású.

A politikusok többsége középosztálybeli értelmiségi vagy alkalmazott, illetve iparos-kereskedő család leszármazottja. Az eze-

ket a családokat sújtó 1945 utáni csapások keserű politikai tapasztalatként halmozódtak fel az itt, valamint a paraszt családok körében nevelkedetteknél is. A szülők életútját vizsgálva kiderült, hogy az államosítások és a beszolgáltatások idején komoly sérelmek érték Bán László, Gyetvai József és Pető Imre családját. Munkahelyi elbocsájtás, felfüggesztés, nyugdíjmegvonás vagy hátrányos megkülönböztetés érte dr. Farkas Gabriella, dr. Kamrás István, Keresztes György, dr. Nagy Imre édesapját. Ezen túl még politikai üldöztetést is el kellett szenvednie Jánosi Péter édesapjának, valamint börtönbüntetést Keresztes György édesapjának.

A 25 politikusból 19 fő (76%) diplomás értelmiségi. A rendelkezésünkre álló adatok alapján hét főről tudjuk, hogy ún. első generációs értelmiségi. A többség tehát értelmiségi dinasztiák sarja. Az iskolai végzettséget tekintve a többiek is érettségizettek, vagy technikusi illetve szakközépiskolai oklevéllel rendelkeznek.

A munkahelyek jellege szerint a többség olyan munkahelyen dolgozik, ahol nincs erős hierarchia, személyes függőség. Természetesen a kötöttségek változóak, de a független szakemberek csoportjába sorolhatjuk a jogászokat, ügyvédeket: dr. Chikán Zoltán (nyugdíjas), dr. Farkas Gabriella, dr. Kamrás István (nyugdíjas); a középiskolai tanárokat, egyetemi oktatókat: Pető Imre, dr. Somodi Miklós (nyugdíjas), dr. Vasas Joachim. Közéjük tartozik a népművelő Farkas Zsuzsanna és a református lelkész Kádár Zsolt is. A sort Weil Zoltán Ivánnal zárhatjuk, aki szellemi szabadfoglalkozású.

A másik kört a gazdaság különböző ágazataiban dolgozók alkotják. A vállalkozók: Bán László, Fazekas Gyula, Gyetvai József, Kárpáti Gyula, Rózsa György; az üzletemberek: Keresztes György, dr. Nagy Imre, Jánosi Péter; a művezető Mandák Attila; a tsz-elnök illetve a mezőgazdasági üzem-mérnök: dr. Nyilas János és Somlai György.

A politikai és munkahelyi konfliktusok természete és mértéke szerint a következő csoportok körvonalazódnak a politikusok esetében:

Az első csoportba azok tartoznak, akiket börtön, rendőri felügyelet, munkahelyről való elbocsátás sújtott: Kárpáti Gyula, dr. Korompai János, Román István, dr. Kamrás István.

A második csoportba azok sorolhatók, akiknek politikai vagy munkahelyi konfliktusa volt, de nem bocsátották el állásából, vagy szakmai karrierjét gátolták, késleltették: dr. Farkas Gabriella, Gyetvai József, Jánosi Péter, Rózsa György.

A harmadik csoportba azok tartoznak, akiknek szakmai karrierje töretlennek mondható: dr. Chikán Zoltán, Fazekas Gyula, Farkas Zsuzsanna, Kádár Zsolt, Kalmár Péter, Keresztes György, Mandák Attila, dr. Nagy Imre, dr. Nyilas János, Pető Imre, Somlai György, dr. Somodi Miklós, Szajlai Csaba, Tajcs Ferenc, dr. Vasas Joachim, Weil Zoltán Iván. Ezzel nem tagadjuk, hogy politikai konfliktusaik nekik is lehettek.

A fentiek alapján megállapíthatjuk, hogy egy olyan „új” értelmiségi, vállalkozói, illetve politikai elit megjelenésének vagyunk tanúi Heves megyében, amelynek gyökerei nagyrészt régi értelmiségi családokba nyúlnak vissza. A politikai szférában is ezek a zömében új politikusok vették át az irányító és vezető szerepet.

Vizsgáljuk meg ugyanezen szempontok szerint az Országgyűlésbe bejutott Heves megyei képviselőket is.

A képviselők csoportjában csak férfiakat találunk. Átlagéletkoruk 42 év, 6 évvel „fiatalabbak” a politikusok csoportjánál. Többségük 31–46 év közötti, a legfiatalabb 28 a legidősebb 56 évesen lett „honatya”.

Lakóhelyük szerinti megoszlásuk alapján kétharmaduk városi (2–2 fő Eger, Gyöngyös; 1–1 fő Hatvan, Heves); egyharmaduk falusi (1 fő Kerecsend, 1 fő Szilvásvárad, 1 fő Verpelét) lakos.

A képviselőknek több mint a fele 45 évnél fiatalabb, ezért életkoruknál fogva nem lehettek aktív résztvevői még az 1956-os forradalomnak sem. Ezen események megítélésénél a családi környezetük lehet a meghatározó. Tekintettel arra, hogy a képviselők háromnegyedénél életrajzi forrásként csak a sajtóanyag szerepel, a családi kötődésekről, az esetleges sérelmekről és hatásokról sajnos keveset tudunk. Mindössze dr. Lukács Tamás említi életrajzában, hogy szüleit kitelepítették, mert 1945 előtt édesapja katonatiszt volt.

Származását tekintve értelmiségi, tisztviselő családban nevelkedett Komenczi Bertalan, dr. Lukács Tamás, Horváth László és Pongrácz József. Szőlőtermelő polgárcsaládban született Szarvas Béla, míg földművescsaládban Kelemen József. (A többiekről nincs adat.)

A képviselők kivétel nélkül diplomás értelmiségiek. Van közöttük orvos: dr. Baranyai Miklós; gyógyszerész: Pokorny Endre és Pongrácz József; jogász: dr. Lukács Tamás; üzemgazdász: Szarvas Béla. Elek István újságíró, kritikus; Horváth László főiskolai oktató; Kelemen József általános iskolai, Komenczi Bertalan középiskolai tanár.

Munkahelyüket és munkakörüket vizsgálva laza hierarchiában dolgozott Elek István, Horváth László, dr. Lukács Tamás, de ide sorolható az orvos dr. Baranyai Miklós, valamint Pokorny Endre és Pongrácz József gyógyszerészek és Szarvas Béla, aki az ÉGSZI egri kirendeltségét vezette. Valamivel kötöttebb az általános és középiskolai tanárok Kelemen József és Komenczi Bertalan munkaköre.

Szólnunk kell még a Heves megyei képviselők politikai arculatáról.

A Magyar Demokrata Fórumot hatan képviselik megyénkből a Parlamentben.

Dr Baranyai Miklós azért lett az MDF tagja, hogy a párt célkitűzéseinek megvalósításával is segítse megállítani a lakosság fogyatkozását, az ország romlását. Sajnálatos balesete megakadályozta abban, hogy képviselői tevékenységét kibontakoztathassa.

Elek István mint újságíró, szerkesztő, az írói ellenzék ismert tagjaként publikációiban számtalanszor kifejtette bírálatát a Kádár-korszakról. Nyilvános szereplései révén országosan is az egyik legismertebb megyei képviselő. Az MDF alapító tagja, ott volt Monoron, felszólalt a lakitelki tanácskozáson. A népi áramlathoz sorolható, 1988-tól tagja az országos választmánynak.

Kelemen József politikai hitvallása a nép és nemzet szolgálata, ezt kívánja képviselni a Parlamentben is. Az MDF-frakción belül 1991 szeptemberében tagja lett a program platformnak.

Pokornyai Endre politikai törekvése a valódi emberi közösségek létrehozása és e közösségek önzetlen szolgálata. Alapító tagja az MDF gyöngyösi szervezetének, tagja az országos választmánynak.

Pongrácz József egy békés, demokratikus politikai és gazdasági rendszerváltás híve.

Szarvas Béla a népi-nemzeti és nemzeti-liberális irányzat követőjének tartja magát.

A Kereszténydemokrata Néppártot képviselő dr. Lukács Tamás a kereszténydemokrácia politikai, erkölcsi értékeivel azonosul, de toleráns minden politikai irányzat és érték iránt. Politikai pályafutását az Erdélyi Szövetségben és a Márton Áron Társaságban kezdte, majd tagja lett a KDNP országos intézőbizottságának, egy évig a párt társelnöki posztját is betöltötte.

Komenczi Bertalan, aki az SZDSZ és a FIDESZ támogatásával jutott a parlamentbe, politikai és világnézeti meggyőződésére a kritikai realizmus és a neoliberalizmus a jellemző. Fontosnak tartja a környezetvédelmet és a kulturális hagyományok őrzését. Politikai pályájának érdekes mozzanata, hogy az MDF alapító tagja

és megyei szervezője volt, majd 1991-től az SZDSZ tagja lett. Egyik – azóta egyre szaporodó – példáját adva annak, hogy a sokszínű, különböző irányzatú, kezdetben mozgalomjellegű MDF-ből nem csak a függetlenek felé vihet az út.

Szintén az SZDSZ-t képviseli (dr. Novák Rudolf lemondása óta) a liberális gondolkodású **Horváth László**, aki a megye legfiatalabb képviselője, s tagja az Országgyűlés Költségvetési Bizottságának.

Amint láthattuk, a fenti politikusok nemcsak országgyűlési képviselők, hanem sok esetben pártjaik prominens személyiségei is egyben. Róluk is elmondhatjuk – de egyértelműbben és határozottabban, mint a politikusok esetében –, hogy egy viszonylag szabad, kööttségek nélküli diplomás értelmiségi réteget reprezentálnak.